

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka
<http://www.uniri.hr>

Polytechnica: Journal of Technology Education, Volume 7, Number 2 (2023)
Politehnika: Časopis za tehnički odgoj i obrazovanje, Svezak 7, Broj 2 (2023)

Politehnika
Polytechnica
<https://politehnika.uniri.hr>
cte@uniri.hr

DOI: <https://doi.org/10.36978/cte.7.2.8>

Stručni članak
Professional paper
UDK: 374

Cjeloživotno obrazovanje – imperativ ili opcija

Bernard Vukelić, Zlatko Šehanović

Veleučilište u Rijeci
Vukovarska 58, Rijeka
bvukelic@veleri.hr, zsehanovic@veleri.hr

Loreta Jurišić

Veleučilište u Rijeci
Vukovarska 58, Rijeka
nalic@veleri.hr

Sažetak

Ovaj članak istražuje značaj cjeloživotnog obrazovanja na razvoj pojedinca. Iako je cjeloživotno obrazovanje jedan od osnovnih razvojnih koncepata Europske unije i Republike Hrvatske istaknut kroz brojne dokumente i zakone, osobe, studenti, zaposleni, nezaposleni i stariji, koje trebaju prihvatiti taj koncept su ključne da bi se te politike realizirale. Kroz analizu problema i izazova te provedenog istraživanja, članak naglašava važnost cjeloživotnog obrazovanja i njegovog utjecaja kako na pojedinca tako i na ekonomiju.

Ključne riječi: razvoj; cjeloživotno obrazovanje; edukacija; izazovi razvoja; jačanje ekonomije.

1 Uvod

Znanje je uvijek bilo preduvjet napretka; od lova, obrade hrane i uzgoja, preko plovidbe, trgovine, proizvodnje, obrane i napada, pa do današnjeg visokotehnološkog vremena. „Brzina ekonomskog rasta i kvaliteta ekonomskog razvoja te konkurentnost svakog društva ovise ponajprije o kvaliteti obrazovnog sustava te politici kojom se potiče njezino unaprjeđenje. Obrazovanje se u 21. stoljeću nalazi u fazi ekspanzije i eksplozije, odnosno naglog razvoja i procvata.“ (Brozan i Marković, 2010). Svjesnost o značaju znanja prisutna je danas više nego ikad i prilike za stjecanje znanja puno su povoljnije osobito kroz mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja kroz klasični „školski pristup“ pa do *online* mogućnosti. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU) dala je u svojoj Deklaraciji o znanju (HAZU, 2004) temelj promišljanja o njegovom značenju i povezanošću znanja s blagostanjem. „Znanje je postalo temeljna proizvodna snaga u ljudskom društvu i glavni uvjet uspješnosti. Globalizacijski trendovi povezuju svijet informacijski, gospodarski, tehnološki, prometno i medijski u cjeline, u kojima se primjenjuju jednaka

mjerila i vrijednosni sustavi. Razlike u znanju i njegovoj tehnološkoj primjeni postaju glavni čimbenici koji dijele razvijene zemlje od nerazvijenih, bogate od siromašnih, visoki životni standard od niskog.“ (HAZU, 2004).

Ukoliko blagostanje neke zemlje predstavimo s njezinim BDP-om, možemo primijetiti povezanost s razinom obrazovanja u toj zemlji: pritom misleći na razvoj znanosti i tehnologije u širem smislu. „Ljudski kapital, posebice onaj stečen obrazovanjem, naglašen je kao kritična odrednica ekonomskog napretka. Veći iznos obrazovnih postignuća ukazuje na kvalificiranije i produktivnije radnike, koji zauzvrat povećavaju ekonomiju proizvodnjom dobara i uslugama. Obilje dobro obrazovanih ljudskih resursa također pomaže olakšati apsorpciju napredne tehnologije iz razvijenih zemalja.“ (Barro i Lee, 2000). Ta pozitivna korelacija temelji se na nekoliko ključnih elemenata:

- *Utjecaj obrazovanja na ljudski kapital:* visoka razina obrazovanja povezuje se s višim stupnjem stručnosti i specijalizacije što rezultira učinkovitijim radnim procesima i produktivnijim industrijama.

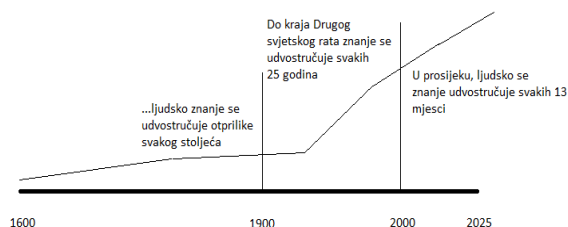
- **Inovacije i istraživanje i razvoj (R&D):** potreba za višom razinom obrazovanja vezana je uz veća ulaganja u istraživanje i razvoj, što daje kao rezultat inovacije i napredak tehnologije. Primjena inovacija i napretka tehnologije u gospodarstvu rezultira poboljšanjem produktivnosti.
- **Veća zaposlenost i bolji uvjeti:** viša razina obrazovanja i znanja može dovesti do bržeg zaposlenja na željeno radno mjesto te rezultirati boljim uvjetima rada – odnosno većim primanjima – što ima izravan utjecaj, ne samo na ljudski kapital, nego i na potrošnju i investicije. S druge strane, cjeloživotno obrazovanje daje prednost, tijekom kriza, pri zapošljavanju. Povećanjem stope nezaposlenosti, stvara se sve veća (uvjetno rečeno) konkurencija na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Povećanje konkurentnosti i dobivanje prednosti pri zapošljavanju može se ostvariti ulaganjem u vlastito obrazovanje.“ (Kitić i sur., 2012).
- **Poduzetništvo i poduzetnički duh:** Visoka razina obrazovanja potiče poduzetnički duh i mogućnost stvaranja novih poslova. Poduzetništvo može biti ključno za razvoj novih industrija i povećanje BDP-a.
- **Povoljnija globalna pozicija:** u globalnom kontekstu, zemlje s visokom razinom obrazovanja imaju prednost u međunarodnoj konkurenciji. Viša razina znanja i tehnologije omogućava ne samo napredak lokalne ekonomije kroz njezine investitore već privlači, kroz pozitivno ekonomsko okruženje, strane investicije, što u konačnici olakšava izvoz proizvoda i usluga. „Konkurentnost zemlje ne leži samo u jednostavnim ekonomskim rezultatima, već i u društvenim, ekološkim, kulturnim elementima i odgovarajućoj kombinaciji različitih čimbenika. Kao što se odražava u literaturi, uzroci konkurentnosti obično se pripisuju učincima skupa čimbenika, a ne utjecaju bilo kojeg pojedinačnog čimbenika.“ (Dima i sur., 2018).

Pogledamo li današnje društvo razvijenih zemalja, možemo uočiti sličnosti: ubrzani procesi, promjene u tehnologiji, gospodarstvu i društvu općenito. Zbog toga i obrazovni sustavi razvijenih zemalja i onih koje tome teže trebaju odgovoriti izazovima i odgovoriti na pitanje *kako se postaviti sa sve većim zahtjevima tržišta radne snage?* Jedan od odgovora na to je i koncept cjeloživotnog obrazovanja, odnosno kontinuiranog učenja i stjecanja znanja. Cjeloživotno obrazovanje jeste temeljni alat prilagodbe cjelovitog, dakle osobnog i poslovnog, razvoja pojedinca.

Robert Buckminster Fuller stvorio je 80-tih godina prošlog stoljeća "Krivulju udvostručenja znanja" (Buckminster Fuller, 1982) i primijetio da se do 1900.

ljudsko znanje udvostručavalo otprilike svakoga stoljeća. Do kraja Drugoga svjetskoga rata znanje se udvostručavalo svakih 25 godina. Danas stvari nisu tako jednostavne, jer različite vrste znanja imaju različite stope rasta. Na primjer, znanje o nanotehnologiji udvostručuje se svake dvije godine, a kliničko znanje svakih 18 mjeseci, ali se u prosjeku sveukupno ljudsko znanje udvostručuje svakih 13 mjeseci. Tako će primjerice, prema IBM-u, izgradnja "interneta stvari" dovesti do udvostručavanja znanja svakih 12 sati." (prema: Russell Schilling, 2013). Na slici 1 prikazana je krivulja povećanja količine znanja koju je u svojim razmatranjima o budućnosti ljudske radne snage iznio Mitchell (2023).

U svom Izvješću o budućnosti poslova za 2020., Svjetski ekonomski forum procjenjuje da će 85 milijuna radnih mjesta biti ukinuto, dok će 97 milijuna novih radnih mjesta biti otvoreno u 26 zemalja do 2025. godine." (prema: Mitchell, 2023). Stoga postoji direktna povezanost između nastojanja zemalja da osnaže svoja gospodarstva i količine znanja koja ta gospodarstva trebaju.

Slika 1: Povećanje količine znanja (Izvor: Mitchell, 2023)

Pozivajući se na rad Jones i Iredale iz 2006. godine pod naslovom *Developing an entrepreneurial life skills summer school* (Razvoj poduzetničkih životnih vještina u ljetnoj školi, prev. a.), Irena Miljković Krečar (2010) u radu *Razvoj poduzetničkih kompetencija u sustavu cjeloživotnog obrazovanja*, ističe razliku između tradicionalnog i poduzetničkog načina učenja (tablica 1), pa tako i poučavanja. Prema ovom izvoru poduzetnički način poučavanja podrazumijeva usmjerenost nastavnika na individualnog učenika i njegove kapacitete (jakosti), odnosno visoku razinu fleksibilnosti nastavnika. Nastavnik je taj koji (uz pomoć sustava, naravno) treba osigurati kontekst za razvoj poduzetničkih ponašanja, vještina i stavova. „To znači uključiti učenike/studente u poduzetnički projekt, podučiti ih relevantnim znanjima, informirati o praktičnim aspektima (npr. o programima podrške poduzetništvu ili o procedurama otvaranja tvrtke), pomoći im da samozapošljavanje vrednuju kao legitimnu i poželjnu karijernu opciju itd.“ (Miljković Krečar, 2010). Poduzetnički način učenja nužno

pretpostavlja i interdisciplinarnost te dogovaranje o ciljevima učenja i usklađivanje s potrebama pojedinca i okruženja, jer se smisleni poduzetnički projekti ne mogu realizirati u okviru uskih područja koja još uvijek dominiraju u tradicionalnom obrazovanju.

TRADICIONALAN NAČIN UČENJA	PODUZETNIČKI NAČIN UČENJA
Usmjeren na sadržaj	Usmjeren na proces
Prilagođen nastavniku	Prilagođen učeniku
Nastavnik je ekspert	Nastavnik je facilitator
Zna ŠTO	Zna KAKO
Pasivno reaktivan učenik	Generirajuće znanje
Programirane lekcije	Fleksibilnost planiranja
Nametnuti ciljevi učenja	Dogovoreni ciljevi učenja
Naglasak na teoriji	Važnost primjene teorije
Jedan predmet	Interdisciplinarn pristup
Strah od pogreške	Učenje na pogreškama
Nepogrešiv nastavnik	Nastavnik koji uči
Jednosmjerna komunikacija	Interaktivna nastava

Tablica 1: Razlike između tradicionalnog i poduzetničkog načina učenja (Miljković Krečar, 2010)

3 Strategija cjeloživotnog učenja

Republika Hrvatska je, kao članica Europske unije, prihvatila brojne strategije i mjere koje se odnose na promicanje i pružanje cjeloživotnog obrazovanja – te ih je kao takve uvrstila u sve ključne nacionalne i strateške dokumente najviše razine. Tako je i Republika Hrvatska 2022. godine donijela dvije sveobuhvatne strategije koje uključuju ciljeve i mjere vezane uz obrazovanje i cjeloživotno učenje, a Hrvatski sabor je usvojio Strategiju digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine (EC, 2023). U potonjoj strategiji je predviđen sveobuhvatan i kontinuiran razvoj digitalnih vještina na svim razinama obrazovanja i cjeloživotnog učenja. (EC, 2023).

Strateški interes razvoja koncepta cjeloživotnog obrazovanja vidljiv je u ključnim dokumentima Republike Hrvatske:

- Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.;
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine;
- Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine;
- Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.

Uz navedene strateške dokumente, Zakon o obrazovanju odraslih usmjeren je na razvoj koncepta cjeloživotnog obrazovanja odraslih u smislu povećanja profesionalne mobilnosti kroz stjecanje novih vještina, usavršavanja u struci ili prekvalifikaciji. Ovim zakonom su uvedene i mogućnosti stjecanja miokvalifikacija i

priznavanja prethodnog učenja (programi vrednovanja) čime su predviđene sustavne mogućnosti horizontalne i vertikalne mobilnosti (EC, 2023).

Imajući u vidu sve gore navedeno, te polazeći od povećanja konkurentnosti vlastitih ekonomija, zemlje Europske unije moraju konstantno poticati svoje stanovnike na povećanje kompetencija kroz cjeloživotno obrazovanje. Cilj toga je povećanje inovacija, poslovnog razvoja, društvene kohezije i slično. (Dima i sur., 2018).

U relativno nedavnom istraživanju konzultantske i istraživačke kuće McKinsey, predviđa se da će potražnja za tehnološkim, kognitivnim, kreativnim i interpersonalnim vještinama biti vrlo povećana do 2030. godine (prema: Fuller, 2018). Uz brojne institucionalne okvire cjeloživotnog obrazovanja, duže vrijeme na tržištu djeluju i posve digitalne platforme cjeloživotnog obrazovanja. Jedna od takvih platformi cjeloživotnog obrazovanja od 2015. godine je i Grow with Google koja daje mogućnost polaznicima da prošire svoje znanje i steknu nova znanja u području digitalnih vještina povećanja učinkovitosti ili razvoja vlastitog posla (Fuller, 2018).

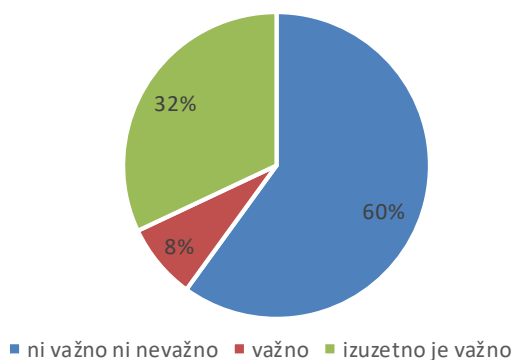
4 Istraživanje i rezultati istraživanja

Ipak, inicijativa za cjeloživotno obrazovanje, mora krenuti od pojedinca. Zadatak zajednice jeste da omogući preduvjete za cjeloživotno obrazovanje, ali bez svijesti o koristima cjeloživotnog obrazovanja pojedinac neće posegnuti za mogućnostima koje mu zajednica stavlja na raspolaganje.

Kako bi testirali hipotezu našeg rada koja glasi: Studenti su svjesni značaja cjeloživotnog obrazovanja i spremni se cjeloživotno obrazovati, proveli smo istraživanje na 50 studenata Veleučilišta u Rijeci na smjerovima Poduzetništvo i Informatika u zimskom semestru 2023. godine u Rijeci.

Osim pitanja o dobi, spolu, mjestu stanovanja, nazivu studija i godini studija, anketni upitnik sadržavao je 16 pitanja od kojih je većina imala mogućnost višestrukih odgovora. Korištene su znanstvene metode analize, sinteze, deskripcije i statističke metode. Prosjek godina ispitanika bio je 22 i pol godine dokle je raspodjela po spolu bila gotovo jednaka (54% ispitanika je činila muška populacija). Od svih ispitanika njih 78% dolazi iz Rijeke ili njezine neposredne okolice (Opatija, Kostrena, Kraljevica), a ostalih 22% ispitanika dolazi uglavnom iz Istarske županije. Veza za smjerove studija, u istraživanju je sudjelovao podjednaki broj studenata Informatike i Poduzetništva (dvadeset i pet ispitanika po studiju). Najveći broj studenata bio je na trećoj godini studija i to 52%, dok je drugoj godini bilo njih 46%, te 2% s prve godine studija.

Prvo pitanje „Koliko smatrate da je cjeloživotno obrazovanje važno za vašu karijeru?“ (slika 2) ocijenjeno je prosječnom ocjenom 4,52 od najviše 5 na Likertovoj ljestvici: 1 – nije uopće važno, 2 – vrlo malo, 3 – ni važno ni nevažno, 4 – važno je i 5 – izuzetno je važno, što potvrđuje hipotezu u njenom prvom dijelu. Standardna devijacija je bila vrlo malena i iznosila je 0,64.

Slika 2. Koliko smatrate da je cjeloživotno obrazovanje važno za vašu karijeru?

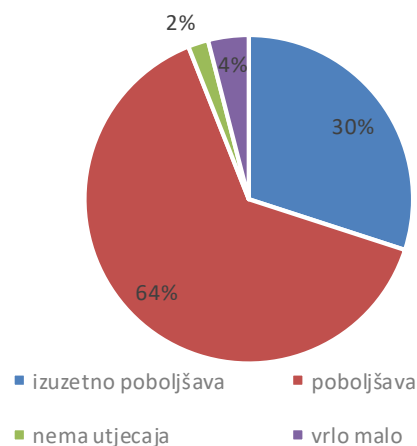
Na drugo pitanje „Jeste li sudjelovali u dodatnim edukacijama ili tečajevima tijekom formalnog obrazovanja?“ studenti su dali odgovor NE i to u 90% odgovora, dok je njih samo 10% sudjelovalo u nekoj vrsti dodatne edukacije tijekom formalnog obrazovanja.

Na treće pitanje ankete koje glasi: „Koje vrste dodatnih edukacija smatrate najkorisnijima za poduzetnički sektor?“ bilo je moguće odabrati više odgovora, odnosno, slijedećih opcija: 1 – formalna edukacija kroz veleučilišta ili sveučilišta, 2 – *online* edukacija renomiranih svjetskih sveučilišta, 3 – vlastita edukacija kroz istraživanje literature i 4 – *online* tečajevi. Kroz jednostruke i višestruke odgovore najučestaliji odgovor bio je 1 – formalna edukacija kroz veleučilišta ili sveučilišta i to s 58% odgovora, iza čega su gotovo podjednako slijedili odgovori 2 i 3 s 50% te je opcija edukacija putem *online* tečajeva bila na zadnjem mjestu s 22% odgovora.

Na četvrto pitanje „Kako ste saznali za dostupne programe cjeloživotnog obrazovanja?“ 72% studenata je odgovorilo da su informacije dobili na Veleučilištu u Rijeci, dok je njih 20% odgovorilo da su do tih informacija došli preko Interneta, a 8% odgovora je bilo povezano dobivanjem informacija od prijatelja ili obitelji. Iz ovog rezultata možemo zaključiti da su studenti relativno dobro informirani od strane Veleučilišta o programima cjeloživotnog obrazovanja.

Na peto pitanje „Smatrate li da cjeloživotno obrazovanje poboljšava vaše poslovne vještine?“ (slika 3) studenti su također odgovarali primjenom

Likertove ljestvice: 1 – ne poboljšava uopće, 2 – vrlo malo, 3 – nema utjecaja, 4 – poboljšava i 5 – izuzetno poboljšava. Prosječnu ocjena za ovo pitanje je iznosila 4,2 uz standardnu devijaciju 0,66, pa se može zaključiti da studenti imaju visoko mišljenje o utjecaju cjeloživotnog obrazovanja na njihovu poslovnu budućnost.

Slika 3: Smatrate li da cjeloživotno obrazovanje poboljšava vaše poslovne vještine?

Na šesto pitanje „Koje prepreke smatrate najvećim izazovima uključivanju u dodatno obrazovanje?“ bilo je moguće odabrati više odgovora sa slijedećim opcijama: 1 – nedostatak vremena, 2 – nedostatak izvora financiranja, 3 – motivacija, 4 – nepostojanje adekvatnog programa obrazovanja, 5 – ostalo (napišite). U odgovorima na ovo pitanje dobiveno je 70% višestrukih odgovora. U 40% pojedinačnih ili višestrukih odgovora za bilježen je izbor 3 – motivacija, što predstavlja vrlo značajnu silu koja utječe na izbor dodatnog, cjeloživotnog obrazovanja.

Sedmo pitanje koje je glasilo „Koje teme ili vještine biste voljeli naučiti kroz cjeloživotno obrazovanje (moguće je odabrati više odgovora)?“ imalo je slijedeće moguće izbore: 1 – upravljanje novcem, 2 – financijska izvješća, 3 – marketing i prodaja, 4 – informacijske i komunikacijske tehnologije u poslovanju i 5 – upravljanje vremenom. Opcija *upravljanje novcem* je s 74% odgovora zauzela najviše udjela, *marketing i prodaja* 70% udjela, za opcije *Informacijske i komunikacijske tehnologije u poslovanju* i *upravljanje vremenom* odlučilo se gotovo podjednako studenata, odnosno njih 50%. Iz rezultata se može zaključiti da studenti najviše žele obrazovanje iz područja upravljanja novcem – što povezuju s vrlo praktičnom na ravni područja, kako u poslovnoj tako i u osobnoj sferi.

Na osmo pitanje „Smatrate li da bi poslodavci trebali poticati zaposlenike na sudjelovanje u

programima cjeloživotnog obrazovanja?“ studenti su u 96% slučajeva odgovorili DA, što potvrđuje svijest studenata o potrebi povezanosti cjeloživotnog obrazovanja i obrazovne politike poslodavca.

Na deveto pitanje „Koliko često pratite trendove i novosti u poduzetničkom sektoru?“, koje je imalo skalu: 1 – jednom godišnje, 2 – jednom u tri mjeseca, 3 – svaki mjesec, 4 – svaki tjedan i 5 – svaki dan, studenti su odgovorili prosječnom ocjenom 2,18 uz standardnu devijaciju 1,01, što ukazuje da studenti vrlo malo prate trendove i novosti u poduzetničkom sektoru.

Na deseto pitanje „Jeste li ikada koristili online platforme ili tečajeve za cjeloživotno obrazovanje?“ 92% studenata je odgovorilo NE, dok je samo 8% studenata koristilo neke platforme.

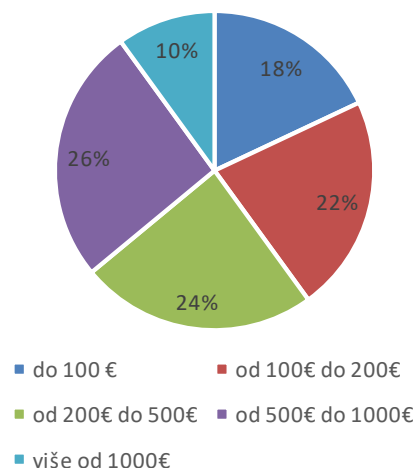
U jedanaestom pitanju koje je glasilo „Koje vrste online resursa preferirate za učenje?“ bilo je 34% višestrukih i 66% odgovora s jednom opcijom. Opcije su bile: 1 - webinar, 2 - online tečajevi, 3 - interaktivni moduli i 4 - ostalo (koje). U odgovorima s jednim izborom najviše je bilo odgovora 2 – online tečajevi i to s postotnim udjelom od 82%. U svim višestrukim odgovorima, opcija 2 – online tečajevi se pojavljivala kao jedan od odgovora. Ovi rezultati ukazuju na to da svi studenti preferiraju online tečajeve kao vrstu učenja, bilo kao jedini ili kao dio višestrukog izbora. Opcija 1 – webinar bila je zastupljena u 14% odgovora, a opcija 3 – interaktivni moduli u 20% odgovora.

Na dvanaesto pitanje, koje je glasilo „Koja su vaša očekivanja od dodatnih obrazovnih programa u poduzetničkom sektoru?“, 52% studenata je izjavilo da je to opće (generalno) znanje, 36% da su to nove vještine, a 12% da je to znanje vezano za posao.

Trinaesto pitanje „Koliko ste spremni investirati u dodatno obrazovanje tijekom godine?“ (slika 4), kojim se željela dobiti informacija o tome kako studenti gledaju na vrijednost znanja – odnosno cijenu koju su spremni platiti na godišnjoj razini, imalo je opcije: 1 – do 100 €, 2 – od 10 do 200 €, 3 – od 200 do 500 €, 4 – od 500 do 1000 € i 5 – više od 1000 €. Prosječni odgovor je bio 2,88 odnosno studenti su spremni investirati od 200-500 eura na godišnjoj razini. Standardna devijacija iznosi 1,26, pri čemu je tek 28% studenata odabiralo opciju 3 (200-500 €), dok je 20% studenata odabiralo opciju 1 (do 100€).

Četrnaesto pitanje, koje je glasilo „Koje institucije ili organizacije prepoznajete kao pouzdane izvore cjeloživotnog obrazovanja?“, dalo je 40% višestrukih izbora i 60% jednostrukih izbora. U jednostrukim izborima 70% odgovora se odnosilo na opciju 1 - unutar sustava Ministarstva znanosti i obrazovanja (veleučilišta, sveučilišta). U svim višestrukim odgovorima barem jedna od opcija je također bila 1 - unutar sustava Ministarstva znanosti (veleučilišta, sveučilišta). U 44% svih odgovora studenti su odabrali i opciju 3 - specijalizirane agencije za edukaciju, a 26%

odgovora se odnosilo na odabir 2 - privatna visoka učilišta. Ovaj izbor studenata ističe značaj sustava Ministarstva znanosti i obrazovanja kao najpoznatijeg sustava za cjeloživotno obrazovanje.

Slika 4: Koliko ste spremni investirati u dodatno obrazovanje tijekom godine?

Vrlo bitan čimbenik za svakodnevni raspored poslova i aktivnosti je i vrijeme koje nam je na raspolaganju i koje možemo koristiti za edukaciju. U tom smislu petnaesto pitanje „Koliko vam je važno da obrazovni programi budu prilagođeni vašem rasporedu (npr. vikend tečajevi, online predavanja)?“ opcije su bile: 1 – nije uopće važno, 2 – vrlo malo, 3 – ni važno ni nevažno, 4 – važno je i 5 – izuzetno je važno. Prosječna ocjena u ovom pitanju iznosila je 4,44 uz standardnu devijaciju 0,53. Ovime se može zaključiti da je i populaciji studenata vrijeme vrlo bitan čimbenik kod odabira obrazovnog programa.

Posljednje pitanje anketnog upitnika „Kako biste ocijenili dostupnost informacija o cjeloživotnom obrazovanju u poduzetničkom sektoru?“ pružalo je mogućnost odabira slijedećih opcija: 1 – nije zadovoljavajuće, 2 – zadovoljavajuće, 3 – dobro, 4 – vrlo dobro i 5 – izvrsno. Prosječna ocjena bila je 2,92 uz standardnu devijaciju 0,74, što ukazuje da je razina dostupnosti i informacija o cjeloživotnom obrazovanju zadovoljavajuća, ali ne dobra.

5 Zaključak

Cjeloživotno obrazovanje više nije stvar izbora nego potrebe, ukoliko osoba želi pratiti trendove te povećavati svoje znanje i vještine. Studenti koji su bili predmetom ovog istraživanja uglavnom su osobe rođene nakon 2000. godine i koje su za svoje obrazovanje izabrale dva studijska smjera: Poduzetništvo i Informatiku. Oba studijska smjera su

dinamičnog sadržaja i imaju za cilj pripremiti mlade ljude za rad u ubrzanom svijetu poslovnih i tehnoloških promjena. Ove promjene prate trendovi informatizacije i implementacije umjetne inteligencije u mnoge sfere ljudskog djelovanja, što će utjecati i na određivanje smjera razvoja ekonomija razvijenih (i nerazvijenih) tržišta u svijetu, pa tako i na dinamiku cjeloživotnog obrazovanja. Zbog toga je uvid u svijest studenata o potrebi cjeloživotnog obrazovanja, kao cilj ovog rada, iznimno važan za uvođenje promjena i u njihovo formalno obrazovanje.

Ovo istraživanje pokazuje kako studenti smatraju da je cjeloživotno obrazovanje izuzetno važno za njihovu karijeru, što ustvari potvrđuje i glavne politike razvoja Europske unije i Hrvatske u strategijama koje su usmjerene na koncept cjeloživotnog obrazovanja. Pritom obrazovanje koje je organizirano kao formalna edukacija kroz veleučilišta ili sveučilišta smatraju najkorisnijim. Treba istaknuti da je 72% studenata informacije o cjeloživotnom obrazovanju dobilo od profesora ili kolega na Veleučilištu, a tek 20% je do tih informacija došlo samostalno preko interneta, što ukazuje na to da se studenti nisu posvetili istraživanju mogućnosti takvog obrazovanja iako smatraju da je cjeloživotno obrazovanje izuzetno važno za njihovu karijeru. To također ukazuje i na potrebu visokih učilišta da permanentno studente potiču na cjeloživotno učenje i da ih informiraju o mogućnostima cjeloživotnog obrazovanja. Ipak, studenti u velikoj mjeri smatraju da cjeloživotno obrazovanje poboljšava ili izuzetno poboljšava njihove poslovne vještine.

Kao glavnu prepreku za uključivanje u cjeloživotno obrazovanje studenti u najvećem broju slučajeva smatraju motivaciju. Moguće je da tijekom formalnog školovanja studenti smatraju da nije potrebno proširivati znanje dodatnom edukacijom, ali se iz njihovih odgovora može zaključiti da će nakon završetka formalne edukacije prionuti dodatnoj edukaciji. Dominantna vještina kojom bi studenti željeli ovladati kroz cjeloživotno obrazovanje je upravljanje novcem i to u 74% odgovora. Iskazana svijest o potrebi ovladavanja vještinama i znanjima upravljanja novcem je vrlo dobra jer je upravljanje novčanim tijekovima od vitalnog značaja za svaki poslovni sustav.

S obzirom na značaj cjeloživotnog obrazovanja, studenti smatraju da bi poslodavci trebali poticati djelatnike na cjeloživotno obrazovanje, upravo jer vjeruju da koncept cjeloživotnog obrazovanja povećava njihovo znanje i vještine.

U konačnici, rezultati pokazuju da se veliki broj studenata (92% njih) nije nikada dodatno obrazovao izvan sustava formalnog obrazovanja, a preferirali bi najviše edukaciju putem *online* tečajeva i za to bi bili spremni potrošiti oko 200 € godišnje. Pri izboru dodatne edukacije, studenti su istaknuli da je

prilagodba takve edukacije njihovom vremenu od velike važnosti.

Literatura

- Barro, R., Lee, J. (2000.) International Data on Educational Attainment Updates and Implications, Harvard University. Preuzeto s https://scholar.harvard.edu/files/barro/files/educ_attainment_updates_2000.pdf
- Borožan, Đ., Marković, R. (2010). Cjeloživotno obrazovanje nastavnika: u rascjepu između stvarnosti i svijesti o važnosti. *Ekonomski vjesnik*, XXIII (1), 28-43. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/57831>
- Buckminster Fuller, R., Kuromiya, K. (adj.) (1982). *Critical Path*. Macmillan Publishers.
- Dima, A. M., Begu, L., Vasilescu, M. D., Maassen, M. A. (2018). The Relationship between the Knowledge Economy and Global Competitiveness in the European Union. *Sustainability*, 10, 1706. doi: <https://doi.org/10.3390/su10061706>
- EC (2023). *Strategija cjeloživotnog učenja*. Preuzeto s <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>
- Fuller, J. (2018). *Lifelong learning for everyone: What we've learned from our European social innovation partners*. Preuzeto s <https://blog.google/outreach-initiatives/growth-with-google/lifelong-learning-everyone-what-weve-learned-our-european-social-innovation-partners/>
- HAZU (2004). *Deklaracija o znanju; Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja*. Zagreb: HAZU.
- Kitić, M., Miljak, T., Lozić, J. (2012). Cjeloživotno obrazovanje s ciljem postizanja poslovnog napretka i stvaranja financijskih vrijednosti. *Učenje za poduzetništvo*, 2 (1), 53-61. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/130175>
- Miljković Krečar, I. (2010). Razvoj poduzetničkih kompetencija u sustavu cjeloživotnog obrazovanja. *Napredak*, 151 (3-4), 417-432. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/82718>
- Mitchell, J. W. (2023). The Future Of The Human Workforce. Preuzeto s <https://www.forbes.com/sites/forbesbooksauthors/2023/06/30/the-future-of-the-human-workforce/?sh=31d502cd4ca7>

Russel Schilling, D. (2013). *Knowledge Doubling Every 12 Months, Soon to be Every 12 Hours*. Preuzeto s <https://www.industrytap.com/knowledge-doubling-every-12-months-soon-to-be-every-12-hours/3950>

Lifelong learning – imperative or option

Abstract

This article deals with the importance of lifelong education for individual development. Although

lifelong education is one of the basic development concepts of the European Union and the Republic of Croatia, emphasized in numerous documents and laws, the people, students, employed, unemployed and elderly, who have to accept this concept, are crucial for the realization of this policy. By analyzing the problems and challenges and the research conducted, the article emphasizes the importance of lifelong education and its impact on both the individual and the economy.

Keywords: *development, lifelong education, education, development challenges, strengthening the economy.*